

ATLAS INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
ISSN:2619-936X

Vol:5, Issue:21

2019

pp.604-616

Article Arrival Date: 16.07.2019

Published Date: 06.09.2019

MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI'NIN KARNAVAL VE KRONOTOP KAVRAMLARINA GÖRE ÇÖZÜMLEME ÇALIŞMASI ¹

ANALYSIS OF HUMAN LANDSCAPES FROM MY COUNTRY IN THE LIGHT OF CARNAVAL AND CHRONOTOPE CONCEPTS

Arş.Gör. Ayşegül UYSAL GLİNİECKİ

Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Adana, Türkiye

Prof. Dr. Füsun ATASEVEN

Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatı, Mütercim Tercümanlık Bölümü, İstanbul, Türkiye

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31568/atlas.343>

Article Type : Research Article

ÖZET

Nazım Hikmet Ran, Türk edebiyatı için şüphesiz eşi olmayan bir sanatçıdır. Türk şiirinde biçimin kökten değişmesine önderlik etmiştir. Gelenekselden uzaklaşmayan Nazım, yer yer şiir biçimini serbestleştirmiş ve modern şiir teknikleri kullanmıştır. Bu çalışmada ele alınacak olan Memleketimden İnsan Manzaraları ise, hem içerik hem de biçim açısından, bilinen kalıpların dışında yazılmış bir metindir. Yapıtın yazımı uzun yıllar sürmüş ve Türkiye’de ancak 1960’larda basılabilmektedir. İçerik olarak, kendinden önceki metinlerden farklı ve zengindir. Yapıtı üç yüzden fazla karakter girer ve çıkar. Tek bir kahramanı da yoktur. Biçim olarak ise şiir, roman, öykü, senaryo, oyun, destan türleri ve yöntemlerinden unsurlar barındırır bünyesinde ancak Memleketimden İnsan Manzaraları, bu türlerin tamamen hiç biri de değildir. Bu çok çeşitli yapısı ile metin, Rus filolog ve felsefeci Mikhail Mikhailovich Bakhtin tarafından ortaya atılan karnaval kavramını anımsatmaktadır. Tek sesli oluşumlara karşı çıkan ve çeşitliliği savunan karnaval kavramı ile birlikte, bu çalışmada, Bakhtin’in diğer bir kavramı olan kronotop kullanılacaktır. Yapıtı karnaval ve kronotop kavramları ışığında değerlendirilip, metinden bu kavramları destekleyen unsurlar örneklendirilecektir. Türkçe metnin ardından, Memleketimden İnsan Manzaraları’nın en kapsamlı ve bütüncül çevirisi olarak Randy Blasing ve Muflu Konuk tarafından İngilizce’ye kazandırılan ve 2002’de yayımlanan Human Landscapes from my Country’ye bakılacaktır. Çeviride, karnaval ve kronotop unsurlarının nasıl aktarıldığı irdelenecektir. Tüm bulgular, betimleyici yöntem ile açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Nazım Hikmet Ran, Memleketimden İnsan Manzaraları, çeviri, Mikhail Bakhtin

ABSTRACT

Nazım Hikmet Ran (1902-1963) is undoubtedly a unique author in the world of Turkish literature. He pioneered the change of form in Turkish poetry by combining modern poetry techniques and free verse with the traditional formats. The good example of Nazım’s unprecedented style is the work Memleketimden İnsan Manzaraları, being the topic of this study. The book, written over many years and published in Turkey only in 1960s, is composed alongside unknown patterns regarding both the content and the form. As to the content, it is richer than any of the Turkish texts created before with over 300 characters appearing in the course of action and without a single protagonist. The form of Memleketimden İnsan Manzaraları encompasses elements known from different genres: poetry, novel, scenario, play, and epic, yet, it is none of them. Thanks to its diverse structure, the text reminds the concept of a carnival, proposed by the Russian philologist and philosopher Mikhail Mikhailovich Bakhtin. Along with the idea of carnival, which stands in opposition to the so-called monophonic

¹ Bu çalışma, Prof.Dr. Füsun ATASEVEN danışmanlığında yürütülen, Ayşegül UYSAL GLİNİECKİ tarafından yazılan yayınlanmamış Doktora Tezinden türetilmiştir.

compositions and defends diversity, the sounds of another concept proposed by M. Bakhtin - chronotope, echo among the pages. Likewise, the present study will deal with the Hikmet's work in the light of these two concepts with appropriate examples given for consideration. Following the Turkish text, its English translation will be examined with the focus on how the concepts of carnival and chronotope were interpreted. The mentioned translation is the most extensive one: Human Landscapes from my Country, by Randy Blasing and Mutlu Konuk, published in 2002. All findings will be additionally explained by the descriptive method.

Keywords: Nazım Hikmet Ran, Human Landscapes from my Country, translation, Mikhail Bakhtin

1. GİRİŞ

Nazım Hikmet Ran, Türk edebiyatının şüphesiz en önemli isimlerinden birisidir. Şiirleri, elliden fazla dile çevrilmiştir. Yirminci yüzyılın en önemli şairlerinden biri kabul edilen Nazım'ın üzerine söylenenler çok fazladır. Ancak, muhtemelen ortak olan nokta, onun Türkçe'nin gelmiş geçmiş en büyük şairlerinden birisi olduğudur (Konuk, 2002: s.4). Bu çalışmada ele alınacak olan "Memleketimden İnsan Manzaraları" (MİM)'ni, 1941'de Bursa'da yazmaya başlamıştır ve 1950'li yıllarda tamamlayabilmiştir Nazım. Yapıt ancak, Nazım'ın 25 yıl aradan sonra, 1960larda Türkiye'de tekrar basılmasıyla birlikte, 1966-67'de De Yayınları tarafından basılmıştır.

MİM, birçok kişi tarafından Nazım'ın en önemli eseri kabul edilmektedir. Yapıt, biçim ve içerik olarak Türk edebiyatı için bir yeniliktir. Ankara, İstanbul, Çankırı ve Bursa hapishaneleri olmak üzere siyasi düşüncelerinden dolayı toplam 12 yıl hapis yatan Nazım, bu süreçte, Anadolu insanı ile gerçekten tanışmış; onların acılarını, sevinçlerini paylaşmıştır. Onlarla aynı mekânda, aynı şartlarda yaşamış ve arkadaşlık etmiştir. Bu paylaşım, Nazım'ın sanatını beslemiştir. MİM, hapishanede tanıdığı kişilerden esinlenerek yazdığı başyapıttır (Bezirci, 1996).

Bu çalışmada, "Memleketimden İnsan Manzaraları" 'ni, felsefe, filoloji ve dil bilim gibi çeşitli alanlarda eserler vermiş olan Rus Mikhail Mikhailovich Bakhtin'in karnaval ve kronotop kavramlarını esas alınarak incelenecektir. Ardından, "Human Landscapes from my Country" adıyla Randy Blasing ve Mutlu Konuk tarafından İngilizce'ye çevrilen ve 2002'de yayımlanan çevirisinde bu unsurların nasıl aktarıldığına bakılacaktır. Araştırma soruları olarak;

Nazım'ın, "Memleketimden İnsan Manzaraları" adlı eseri Mikhail Bakhtin'in karnaval kronotop kavramları ile ele alınırsa ortaya ne çıkar?

"Memleketimden İnsan Manzaraları" adlı yapıtta karnaval ve kronotop kavramlarına göre ele alınan unsurlar, metnin İngilizce çevirisine nasıl aktarılmıştır?

Bu sorulara, betimleyici yöntem ile yanıt aranmaya çalışılacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mikhail Bakhtin'in Kavramları

2.1.1. Karnaval

Mikhail Mihailovic Bakhtin, 17 Ekim 1895'te, Rusya'da, aydın bir ailede dünyaya gelmiştir. Babası, banka müdür olduğu için çocukluğunda, Vilnius ve Odessa gibi sınırdaki yer alan; gibi çok dilli ve kültürlü şehirlerde yaşamıştır. Petrograd Üniversitesi'nde filoloji eğitimini tamamlayıp Nevel isimli bir beldede öğretmenlik yapmaya başlamıştır. Burada, edebiyat, din, siyaset ve felsefe konuşulan toplantılara katılmaya başlamıştır. Ardından, Vitebsk'e taşınmıştır ve burada Bakhtin çevresi olarak bilinen Valentin Voloshinov ve Pavel Medvedev gibi isimlerin de yer aldığı bir grup ile toplantılara devam etmiştir. Mikhail Bakhtin, 1929'da tutuklanmış ve ilk önce, Kuzey Rusya'da bir kampta çalışma cezasına çarptırılmıştır. Ancak sözü geçen bazı tanıdıklarının araya girmesi ile cezası, Kazakistan'da bir kütüphanede

çalışmak olarak değiştirilmiştir. Burada, bilinen önemli eserlerinin çoğunu yazma imkânına sahip olmuştur. 1936'da, Saransk'ta tekrar ders vermeye başlasa da o dönemde gerçekleşen yeni siyasi gelişmelerden dolayı, istifa etmek zorunda kalmıştır. İkinci dünya savaşının bitmesiyle Saransk'ta ders vermeye yeniden başlamıştır. Son yıllarında Bakhtin, yeniden keşfedilmiş ve artan bir üne kavuşmuştur. Dostoyevski ile ilgili çalışmaları, bir grup mezun öğrenciler tarafından keşfedilmiş ve yayımlanmamış tüm eserlerine ilgi artmıştır. Bu grup, kendisini yayımlanmamış eserleri üzerinde çalışmaya ikna etmiştir. Stalin dönemi sonrası, edebi çalışmalar konusunda önder bir isim haline gelmiştir. Tartu Okulu'ndan yapılsalçı göstergebilimcilerin ve Sovyet oluşumundaki konservatif Marxist-Leninistlerin danıştığı bir isim olarak öne çıkmıştır. 1975'te öldüğünde, Rusya'da çoktan kült bir figür haline gelmiştir. 1980lerde bu ün, Paris'ten Amerika Birleşik Devletleri'ne kadar yayılmıştır (Gary Saul Morson & Caryl Emerson; 1990, ss. xi, xv).²

Mikhail Bakhtin'in, kuşkusuz en önemli kavramlarından biri karnavaldır. Bu kavramı açıklarken Bakhtin, Ortaçağ'daki karnaval unsurunu değerlendirir. Ortaçağ resmi dili ve ideolojisi bu karnavallarda yerilir. Kilise gibi resmi kurumlar ise, senede bir kez, insanların karnavallarda rahatlamasına izin verir. Ona göre karnaval bu açıdan Ortaçağ Avrupasında çok önemli bir yere sahiptir. Bakhtin için karnaval tüm sosyal tabakaları ortadan kaldıran, antik bolluk ve yeniden doğuş kültürlerinin ön plana çıkarıldığı, yeni bir geleceğe giden yolu açan bir yenilenme gücünü temsil eder (Akt: Fıncıoğulları, 2016: s. 446; Cevizci, 2005: s. 200)

Craig Brandist ise, Bakhtin ve Çevresi adlı kitabında, bir ilk tür olarak karnavaldan şu şekilde bahseder:

“Bakhtin, popüler şenlik kültüründe ve romana dayalı edebiyatta yeniden- harekete geçi rilen sınıf-öncesi toplumundan türeyen ortak mitin izlerini aramaya devam eder. İmgeler ve “kronotoplar” gibi bu türden bilinç biçimlerinin statüsü, bunların edebi biçimlerle birleşmelerini mümkün kılar (s.206)...Tür, “edebiyatın gelişimindeki en kalıcı, en değişmez ve “ezeli” eğilimleri, yani “nesnel geçerlilik”e taşıyan yönleri “muhafaza eder”. Bu nedenledir ki, bir tür(janr) her zaman hem eski hem yenidir, çünkü aynı özellikler yeni şekillerde, yenilenmiş ve “zamana uygun hale hale gelmiş” olarak yeniden ortaya çıkarlar (Akt: Brandist, 2011: s. 204- 206; Bakhtin, 2004: s. 106-159). Dostoyevski'nin yapıtında karnaval, organik olarak polifonik romanın tüm diğer ayırıcı özellikleriyle iç içe geçti.”

Bakhtin, karnaval kavramını açıklarken, Fransız yazar ve doktor François Rabelais üzerinde durur ve onun yaşadığı dönemde, öneminin fark edilemediğini düşünür. Onun “Gargantua ve Pantagruel” adlı eserlerini başyapıt olarak değerlendirir. Hiciv, grotesk, müstehcen güldürü unsurlarını eserlerinde ustaca kullanan ve hümanizmin öncülerinden olan Rabelais'yi, modern Avrupa edebiyatının kurucuları arasında görür (Bakhtin, 1984). 1940'ta doktora tezi olarak tamamladığı ama çeşitli maceralardan sonra ancak 1965'te yayınlanabilmiş olan *Rabelais ve Dünyası* adlı yapıtında detaylı anlattığı karnavallardan şu şekilde bahsetmektedir:

“Gülmeye dayanan ve geleneğin onayladığı bütün bu protokol ve ritüel biçimleri, Ortaçağ Avrupa'sının bütün ülkelerinde mevcuttu; bunlar, ciddiyet ve resmiyet taşıyan kilise, feodal ve siyasi kült biçim ve törenlerinden çok keskin bir biçimde ayrılıyordu. Bu komik biçimler dünyanın, insanın ve insan ilişkilerinin tamamen farklı, gayri resmi, kilisenin ve siyasetin ötesindeki yönlerini sergiliyordu; bunlar resmiyetin dışında ikinci bir dünya, ikinci bir hayat kuruyorlardı; az ya da çok tüm ortaçağ insanının katıldığı, yılın belli bir zamanında içinde yaşadıkları bir dünya...(Bakhtin, 2005: ss.31-33).

Ona göre, “merkezsiz” ve çok sesli yani polifonik yapılarıdır karnavallar. Bakhtin, çok sesliliği ve çok kültürlülüğü olumlu bir unsur olarak yorumlar. Bu noktada, karnaval ile bütünleşik

² Çeviri tarafımdan yapılmıştır.

düşünülebilecek bir diğer kavramı olan diyoloji devreye girer. Bakhtin diyolojiyi, monoloğun tersi olarak açıklar çünkü ona göre dil ve iletişim kaçınılmaz olarak çok seslidir. Bu açıdan diyalog, tek bir söz ediminde birden fazla bağlamın ilişkiye girip çarpışması ve bu çarpışma sonucunda, toplumsal dillerin doğal yolunu bulmasıdır. Karnaval da, edebiyat ve edebiyat dışı; dil ve dil dışının benzer bir çarpışma alanıdır. Başka bir deyişle de bu unsurların maksimum temas noktasıdır. Karnavalda, karşıtlıklar ve çarpışmalar vardır. Resmi kültüre karşı bir halk kültürünün ortaya çıkması bu çarpışmaya bir örnek olarak gösterilebilir. Bu halk kültürü, kahkahayı, doğayı, bedenini direncini, dile ve edebiyata taşır. Bu şekilde, anlamların oluşması için diyalog ve çok seslilik şarttır denebilir (Bakhtin 2001: s.26).

Karnaval kavramı, özellikle ortaçağın resmi ideolojisi ve kurumlarının monologlaşmış diline karşı çıkar. Ona göre dilin gerçek niteliği ve zenginliği diyolojide, gönderici ve alıcı arasındaki ilişkide belirlenir. Bu açıdan dilin de tek biçimliliğe karşı çıkan bir yapısı vardır. Bakhtin, tarihten örneklerle açıklar kavramını. Dilin diyolojik ve çok sesli olduğuna dair en çarpıcı örnek, Ortaçağ'ın baskıcı ve tek biçimli yaşam anlayışının askıya alındığı karnavallardır. Senede bir kez kilisenin yapılmasına izin verdiği bu karnavallarda, halk resmi dilden başka bir dil konuşur. Bu dil diyolojiktir, epikten bağımsızdır ve yeni bir tür olarak romanın dilidir. Bakhtin bu dili karnavalesk olarak tanımlar (Fırıncıoğulları, 2016: s. 447).

Diyoloji kavramı, anlamdaki karşıtlıklarla ve çok seslilik ile yani “söyleşmek” ile doğar denebilir. Diyolojizm çok dilliliği esas alır. Böylece, dil ve kültür sabit kavramlar olmaktan çıkar. Dil, konuşan veya yazan öznenin önce vardır, sonra da var olacaktır ancak anlam konuşma anında gerçekleşir. Hangi anlamın oluşacağı o anda belirlenir. Ona göre dil anlamlarla yüklüdür ve monologa izin vermez. Bakhtin, sözcüklerin sözcüklerle ilişkisine ilaveten, sözcüklerin çevrelerindeki nesnelere ile çeşitli bağlar kurduklarını söyler:

“Yaşayan hiçbir sözcük, nesne ile tek bir biçimde bağlantı kurmaz. Sözcük ile nesne arasında, sözcük ile konuşan nesne arasında, aynı nesneye, aynı temaya ilişkin başka yabancı sözcüklerden oluşan esnek ve genellikle içine sızılması güç bir ortam bulunur. Sözcük tam da bu özgül ortamda yaşadığı canlı etkileşim sürecinde bireyselleşebilir ve biçimsel şekil alabilir (Akt: Gökalp-Alparaslan, 2007, s.10; Bakhtin: s. 2001: 52).

Bakhtin'in sözcük için söylediklerini metin için genellemiş olursak, her metnin ancak diğer metinlerle ve kendi çevresi ile kurduğu ilişki ile özgür olacağını çıkarmak mümkün olur (Gökalp-Alparaslan, 2007: s.7).

Bakhtin'e göre metin, kendinden önceki veya kendi dönemindeki diğer metinlerle kaçınılmaz bir ilişki içindedir. Ona göre “Saf metin yoktur”. Her metnin arkasında bir dil sistemi bulunduğunu; metinde aktarılan ve yeniden üretilen her şeyin bir dil sistemine tabi olduğunu iddia eder. Ancak aynı zamanda her metnin tekil, benzersiz ve aktarılmaz bir nitelik taşıdığını ve tüm önemini bundan kaynaklandığını belirtir. Bakhtin, metinler arasında iki çeşit ilişki görür: 1. Anlamsal (diyalektik) ve diyolojik (her tür sözce arasındaki ilişki) etkileşim 2. Tarihsel etkileşim. Buna bağlı olarak da metni “Metin, beşeri bilimlerde herhangi bir disiplin için birincil veri (gerçeklik) ve çıkış noktasıdır. Filoloji, dilbilim, edebiyat teorisi, bilim teorisi vb. olarak adlandırılan muhtelif bilgi ve yöntem çeşitlerinin toplamıdır metin” şeklinde tanımlar (Akt: Gökalp Alparaslan 2007:s. 9-10; Bakhtin 2001: s. 337-348)

Burada Bakhtin, yine çağdaşlarından bir adım öne geçmiştir. O dönemde, dilbilimciler, genelde bir cümlenin sınırları içinde kalırken Bakhtin, “söylem” kavramını geliştirir. Onun için, söylem kadar söylemin oluştuğu koşullar da önemlidir. *Marksizm ve Dil Felsefesi* adlı yapıtında bu konuyu şöyle özetlemiştir diyebiliriz: “Hiçbir sözce, yalnızca söyleyene bağlı kalmaz; söyleyenle dinleyen arasındaki karşılıklı etkileşim sonucunda oluşur. Her söylem, belli bir kültürel çevrede üretilmiş ve üretilmekte olan tüm söylemlerle bağıntılıdır ve bağımsız söyleyen bulunmadığı gibi, bağımsız söylem de olmaz” (Bakhtin, 2001: s.3).

Bakhtin, söyleşimcilik (dialogism) kuramı ile Gonca Gökalp- Alparıslan'ın da aktardığı üzere, “metinlerarasılık” kavramının da temellerini oluşturur. Metinlerarasılık 20.yüzyılda, Batı'da kuramsallaşıp gelişmiş olsa da, Julia Kristeva, Bakhtin'in 1930'larda yazdığı metni, Rusça bildiği için 1960'larda, Avrupa'da tanıtır. Kristeva'nın 1966'da yazdığı “Sözcük, Diyalog ve Roman” adlı yazısını, Bakhtin'in Rabelais ve Dostoyevski hakkında yazdıklarının üzerine temellendirir ve “metinlerarasılık” kuramını geliştirip tamamlar. Mikhail Bakhtin'in ortaya attığı söyleşimcilik kuramını ele alır ve “metinlerarasılık” kavramını öne sürer. Söyleşimcilik kavramı ile Bakhtin, metnin, kendinden önceki metinlerle, önceden söylenmiş ve yazılmış olanlarla; çevresiyle ve tarihiyle ilişkisi üzerinde durur. Metnin içindeki çoksesliliği vurgular. Ona göre, her söylem, bir diğeri ile söyleşir; önceden bilinen bir başka düşünce ile kaçınılmaz olarak ilişkiye girer (Akt: Gökalp-Alparıslan, 2007, s. 9; Aktulum, 1998, s. 49-50). Gökalp-Alparıslan'a göre Bakhtin, burada metnin diğeri metinlerle olduğu kadar başka bilimlerle, her tür bilgi ve yöntemle de ilişkili olduğunu iddia eder. Gönderenle gönderilen arasındaki ilişki, sürekli değişir ve ona göre “Diyaloğun bağlamı sınırsızdır (Gökalp-Alparıslan, 2007: s.10).

Ortaçağ'da sınırlandırılan ve hor görülen halkın gündelik yaşamını dilde şekillendiren ilk yazın türü roman olduğundan, Mikhail Bakhtin, roman türü üzerinde durmuştur. Bakhtin'e göre, tür ve karnavalın bir araya geldiği nokta romandır. Edebiyatın farklı türleri de, edebiyat dışı söz türleri de karnavala benzer bir özgürlükle roman içinde çatışır ve dolayısıyla kaynaşır. Bu kaynaşma, her türün kendi bütünlüğünü ve kurallarını sarsar. Geleneksel anlamıyla tür kavramının alışı edilmesine neden olur. Karnavalın sunduğu hazzın kaynağında, sözün somut gerçeklikle bağlarını yeniden keşfedişi yatmaktadır (Bakhtin, 2001: s.2).

Bakhtin, romanı ele alırken özellikle Dostoyevski üzerinde durmuştur. Onun eserlerinde tür ve olay örgüsünü tamamen yeni bir şekilde ele almasını yüceltmektedir. Dostoyevski'nin eserlerindeki bir kahramanın, bir fikrin veya bir bütünün yapılandırılmasına ilişkin çokseslilik (polyphony) ilkesinin, sosyo-psikolojik bir romanın, biyografik bir romanın veya gündelik yaşamı ele alan bir romanın, çağdaşları Turgenyev, ve Leo Tolstoy gibi edebiyatta kabul görmüş yazarlarca geliştirilmiş biçimlere yerleştirebilmenin mümkün olmadığını iddia eder. Çağdaşlarıyla karşılaştırılınca Dostoyevski'nin yapıtlarının farklı bir tür olduğu net bir şekilde görülür (Bakhtin, 2001).

Bakhtin yazınbilimde, tür kavramının ne olduğunu, sanatçının, gerçeği görmeyi öğrenmesi; farklı türler arasındaki bağlantıları fark edebilmesi gerekliliği biçimde açıklar. Dolayısıyla, sanatçının her türün özgül niteliklerini bulup keşfetmesi gerekir. Türler değişik biçimlere girerler, evrim geçirirler ancak bir yandan da her zaman “geçmişini anımsarlar”. Bu da Bakhtin'in “edebiyatın karnavallaştırılması” kavramına denk gelmektedir (Bakhtin, 2001: s.3).

2.1.2 Kronotop

Mikhail Mihaloviç Bakhtin, Karnavaldan Roman'a adlı derlemede belirtildiği üzere, *Romanda Zaman ve Kronotop Biçimlerine İlişkin Sonuç Niteliğinde Kanılar* adlı makalesinde kronotop kavramını, Yunanca kronos (zaman) ve topos (yer) sözcüklerini birleştirerek elde ettiğini ifade eder. Bu kesişim noktasına kronotop (harfiyen anlamıyla, “zaman-uzam”) adını verdiğini ifade eder. Bu terim (uzam-zaman), matematikte kullanılmaktadır ve Einstein'ın Görelilik Teorisi'nin parçası olarak geliştirilmiştir. Edebiyatın sanatsal biçimde ifade edilen zamansal ve uzamsal ilişkileri açıklamak için bu kavramı geliştirdiğini iddia eder. Esasında, Görelilik teorisinin asıl anlamının alanımızla tamamen ilgili olmadığını ve bu kavramı ödünç aldığından bahseder Bakhtin. ona göre, bu kavramın önemi ise uzam ve (uzamın dördüncü boyutu olarak) zamanın birbirinden ayrılmaz olduğunu vurgulamasıdır (Bakhtin, 2001).

Bakhtin, edebi bir yapının fiili bir gerçeklikle ilişkisini tanımlarken zaman-uzama ihtiyaç olduğunu söyler:

“Edebi bir yapının fiili bir gerçeklikle ilişkili sanatsal bütünlüğü, zaman-uzamıyla tanımlanır. Bu nedenle, bir yapıttaki zaman-uzam sanatsal zaman-uzamın bütününden yalnızca soyut analiz düzeyinde yalıtılabilecek bir değerlendirme boyutu içerir. Edebiyatta ve bizzat sanatta, zamansal ve uzamsal belirlenimler birbirinden ayırlamaz ve daima duyguların ve değerlerin izini taşır. Elbette, soyut düşünce, zaman ve uzamı ayrı kendilikler olarak kavrayıp onlara iliştilen duygular ve değerlerden ayrı şeyler olarak algılayabilir. Ama canlı sanatsal algılama böylesi ayırmalar yapmaz ve bu tür bir parçalamaya müsamaha göstermez. Zaman-uzamı eksiksiz bütünlüğünde ve tamlığında kavrar. Sanat ve edebiyat, çeşitli derece ve kapsamlarda zaman-uzamsal değerlerle doludur. Sanatsal yapının her motifi, ayrı ayrı her yönü değer taşır” (Bakhtin, 2001).

Kronotop, zaman ve mekân arasında, toplumsal zeminde kurulan ilişkinin edebiyata özgü adıdır. Bu açıdan ele alındığında edebiyat ile toplum; biçimle ideoloji arasında bir kesişim noktası daha elde edilmiş olur. Yazında kronotop ile zaman, canlı hale gelirken mekân, aynı şekilde zaman ve tarih tarafından anlamlandırılmış hale gelir. Somutlaşan ve anlamlı hale gelen yazın, yine “tür” kavramı ile kesişmektedir. Epik ve romanın arasındaki bağın net bir biçimde gösterilmesi gibi, her tür kendi kronotop olanaklarını ile kısıtlıdır. Bu olanaklar da esasında türü biçimlendirirler. Zaman ve mekân arasında var olan insanın, farklı türler içinde farklı biçimlerde betimlenmesi de, bu olanaklar tarafından netleştirilir. (Bakhtin, 2001: s. 28).

Mustafa Sözen de bir anlatıda, kronotop ile gündelik yaşamın, insan ilişkilerinin ve anlamların yeniden üretildiklerini söyler. Bakhtin, zaman ve mekânın birleşimini yani kronotopu, anlatı için temel merkez olarak açıklar. Kronotop, anlatı düğümlerinin bağlandığı yerdir. Anlatıyı bu bağlantılar biçimlendirir. Bakhtin, şöyle bir açıklama yapar:

Eylem: Belirli bir yerde anda somutlaşır,

Mekân: Eylemin belirli bir sürede geçtiği geliştiği yerde konumlanır.

Zaman: Mekân içerisinde gözle görülür biçimde kendini belli eder.

Mekân olmaksızın zaman saf bir süre- örneğin müziğin süresi-olacaktır.

Zaman olmaksızın mekân, resmin ya da mimarının mekanı olarak kalacaktır.

Zaman ve mekân olmaksızın eylem oluşmaz (Akt: Sözen, 2013: s.92- 93; Davis, 2000: s.177).

Ona göre, metne derinlik kazandıran kronotoptur. Örneğin, geçmiş zamanda yazılmış bir roman, salt olarak geçmişi aktarmaz. Metin mutlaka yazıldığı dönem, tarih ve koşullarla zaman-uzam aynı kronotop ilişkisi kurar.

3. KAYNAK METİN: MEMLEKETİMDEN İNSAN MANZARALARI

Memleketimden İnsan Manzaraları, daha önceden bahsedildiği üzere Nazım Hikmet Ran'ın başyapıtı kabul edilir. Yapıtına, ilk başlarda farklı isimlerde başlamış olsa da, nihayetinde “Memleketimden İnsan Manzaraları” adını vermiştir. Nazım, hapishanede yazdığı mektuplarda, MİM'i şu şekilde anlatmaktadır:

“İnsan Manzaraları'nı 1941 yılında Bursa hapishanesinde yazmaya başladım. Daha önce ‘Meşhur Adamlar Ansiklopedisi’ üzerinde çalışıyordum. Ansiklopedimin kahramanları, generaller, sultanlar, seçkin bilginler, sanat adamları, ya da güzellik kraliçeleri, katiller ve milyarderler değil; işçiler, köylüler, zanaatkarlar, ünleri fabrikaların, işliklerin, köylerin ve işçi mahallelerinin dışına taşmamış olan kimselerdi. Alman faşizmi Sovyetler Birliği'ne saldırdı bu sırada. Yaşlı bir gardiyandan haberi öğrendiğimde yüreğimin nasıl titrediğini anımsıyorum. Kendi kendime, ‘Bir yirminci yüzyıl tarihi yazmak gerekli’ dedim. ‘Meşhur

Adamlar Ansiklopedisi, 'İnsan Manzaraları'na bir bölüm olarak girdi. Ansiklopedinin özlü dili, destanın da üslûbunu belirledi" (Babayev, 1976: s.209).

Yapıt, kendi belirttiği üzere, 1941'de Bursa'da yazılmaya başlamış; 1950'lerde tamamlanmıştır. 1965'ten sonra, Nazım'ın yapıtları Türkiye'de basılmaya başlanmış ve MİM de, Piraye'nin oğlu Memet Fuat'ın kurduğu De Yayınları tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır (Konuk, 2002: s.9). Bu çalışmada, Yapı Kredi Yayınları tarafından 2002'de yayımlanan baskı, kaynak metin olarak ele alınmıştır. 537 sayfadır. Yapıtta geçmeden önce, Nazım'ın eseri *Piraye*'ye atfettiği kısa bir metin bulunmaktadır. MİM, Türkçe için çok önemli bir yapıttır çünkü daha önce onun gibi bir metin oluşturulmamıştır. 5 farklı kitaptan oluşan eser, destan, roman, şiir ve sinema tekniklerini ustalıklarla kendi potasında eritirken tamamen hiç biri de olmaz. Hepsinden unsurlar içeren, özgün bir tür olarak karşımıza çıkar. Bu açıdan da, Türkçe için bir ilk olduğu rahatlıkla belirtilebilir. Yapıtının Rusça çevirisinin önsözünde Nazım MİM'i şöyle özetlemektedir: "İnsan Manzaraları'nda şiirin birkaç sözle çok şey söyleyebilme olanaklarından yararlandım. Kimi zaman şiire çok yaklaştım, kimi zamansa çıplak bir nesir olarak kaldı yazdıklarım. Tiyatro ve sinemanın olanaklarından yararlandım." (Babayev, 1976:s. 209).

20 Mart 1942 tarihinde, eseri için aklından geçenleri yine Kemal Tahir'e yazdığı mektupta şöyle açıklamaktadır:

"Şimdi yapmak istediğim şeyi ve planını anlatayım. Bu suretle yapılmak istenenle yapıları kıyaslayabilir ve tenkidlerini bu bakımdan da benim için daha faydalı kılarım: 1) İstiyorum ki okuyucu 12 000 mısraı bitirdikten sonra vicık vicık insan kaynaşan bir mahşerden geçmiş olsun. 2) İstiyorum ki bu insan mahşerinin konkre ifadesi okuyucuya ana hattında muayyen bir devirdeki, muhtelif sınıflara mensup Türkiye insanları vasıtasıyla Türkiye'nin muayyen bir tarihi devredeki sosyal durumunu anlatsın. Tabii donmuş bir halde değil, diyalektik seyri ve akışıyla. 3) İstiyorum ki ikinci planda Türkiye cemiyetini çevreleyen dünya durumu – muayyen bir devrede – anlaşılsın. 4) İstiyorum ki – nereden gelinip nerede bulunduğu, nereye gidildiği sualine – sahanın içinde azami imkânlarla cevap verilsin. Bu dört nokta ana meselemdir. Tehlike 'şemacılığa' düşmektedir. Şemacılıktan kurtulmak için insanları ve hadiseleri mümkün mertebe çok taraflı olarak vermeye çalışmak lazımdır."

Yapıtta, 300'den fazla karakter vardır ancak hiç biri, ana karakter değildir. Hepsi görünür, bir şekilde kendini tanıtır ve sonra eserden çıkar. Yapıt, merkezsizdir bu bakımdan. Karakterler birinci kitapta Anadolu köylüsüdür, ikinci kitapta yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki zenginler ve üst düzey yetkililer görünür. Üçüncü kitap, Akdeniz kasabasında başlar ve dünyanın çeşitli yerlerini götürür okuyucusunu. Dördüncü kitap da farklı coğrafyalara taşırken beşinci ve son kitap, İstanbul'da biter. Anadolu'nun hemen her yerinden, en ücra köylerinden karakterler çıkar karşımıza. Karakterlerin hepsi, buldukları yörelere veya sınıflara göre konuşurlar. Nazım'ın istediği mahşeri cümbüş; Bakhtin'in açıkladığı karnaval kavramı vardır yapıtta. Tüm karakter, özgün ve objektif öyküleri ile yapıtta var olurlar, bir birleri ile söyleşirler, yerini bir diğerine bırakarak yapıttan çıkarlar. Bazen tekrar gelseler de bu, eserde çok sık görülen bir unsur değildir. Yapıt bu açıdan tam bir karnaval ortamı oluşturmaktadır.

Nazım Hikmet Ran, MİM'de, aynı Bakhtin'in kastettiği karnaval ortamını yakalamayı amaçlamıştır. Çevirmenin de kitabın ön sözünde belirttiği üzere, hapishanede geçirdiği yıllar, Nazım'da büyük değişikliklere neden olmuştur. 15 sene hapis yatmış birisi olarak Anadolu insanına yabancı değildir artık. MİM, Bursa hapishanesinde tanıdığı gerçek karakterlerle bezelidir (Blasing, 2002: s.9).

Nazım, tıpkı Bakhtin'in belirttiği karnaval ortamını, eserinde elde etmek istediğini açıkça yazmıştır. "Vicık vicık kaynaşan bir mahşer" söz öbeği, karnaval ortamı ile çok rahat özdeşleştirilebilir. Yapıtının tek bir karakteri yoktur. Birçok karakter neredeyse eşit

biçimlerde girer ve ardından çoğunlukla kaybolur. Dolayısıyla bir bakıma merkezlidir. Donmuş değil de diyalektik seyirle, belirli bir dönemde, belirli coğrafyalardaki sosyal durumları anlatmak istemesi de, yaratmak istediği karnaval ortamını açıklamaktadır.

MİM’de Nazım, geleneksel şiir tekniklerinin yanında, modern şiir yöntemlerini kullanmış; bu iki unsuru yine etkileyici bir biçimde bir araya getirmiştir.

3.1 Erek Metin

“Memleketimden İnsan Manzaraları”, “Human Landscapes from Country” olarak, Mutlu Konuk ve Randy Blasing tarafından çevrilmiş ve 2002’de basılmıştır. Çeviriden önce, Çevirmen Notu, Edward Hirsh tarafından ve bir de Mutlu Konuk tarafından yazılmış iki önsöz bulunmaktadır. Bu önsözde Mutlu Konuk, yaptıkları çevirinin, ilk bütüncül çeviri olduğunu belirtmektedir. Nazım’ın yapıtı Piraye’ye ithaf ettiği not da çevrilmiş ve kaynak metindeki ile aynı yerde sunulmuştur. Çeviri 463 sayfadır. Çeviriden sonra, bir glossary yani terimler sözlüğü bulunmaktadır. Yapıtın büyük bir kısmı, Kurtuluş Savaşı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında geçtiği için, çevirmenler, birinci dünya savaşındaki Osmanlı Devleti’nin şartlarından başlayarak Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanan dönemi bir buçuk sayfada özetlerler. Ardından, metinde bu dönemler içinde bahsi geçen kişi ve terimleri kısaca açıklarlar.

4. ANALİZ

MİM, yukarıda da bahsettiğimiz üzere, Mikhail Bakhtin’in ortaya attığı karnaval kavramından biçim ve içerik olarak özellikler taşımaktadır. Yapıt biçim olarak şiir, destan, roman ve sinema tekniklerinin unsurlar içerir. Bu unsurların, kaynak metin olan “Memleketimden İnsan Manzaraları” ve “Human Landscapes from my Country” adlı çeviri metin nasıl bulduklarını örnekleriyle bakılacaktır.

Tablo 1: Örnek 1. Şiir türü (serbest)

Kaynak Metin	Erek Metin
Adviye Hanım, An-asıl Kafkasyalı 1311’de kızamık 1318’de gelin oldu. Çamaşır yıkadı. Yemek pişirdi. Çocuk doğurdu. Ve biliyor ki öldüğü zaman bir şal koyacaklar tabutuna selatin camilerinden. Bir damadı imamdır. (s.14)	Adviye Hanum. Originally from the Caucasus She got measles in 1895 and married in 1902 She washed clothes. She cooked. She bore children. And when she dies, she knows her coffin will be covered with a shawl from one of the sultan’s mosques: one of her son-in-laws is an imam. (p.5)

Yukarıdaki örnekte, şiir türü ile Adviye Hanım veya çevirisinde adıyla Adviyé Hanum’un hayatı anlatılmaktadır. Kesit, yeni ver serbest şiir türü ile oluşturulmuştur.

Tablo 2: Örnek 2. Şiir türü (geleneksel)

Kaynak Metin	Erek Metin
Ay doğar aşmak ister, yare kavuşmak ister. Ay doğar ayan ayan, Ay doğar çini mini, Ay doğar ayazlanır, ortalık beyazlanır (s.138)	The moon rises and climbs the sky, Seeking her lover. The full-blown moon rises, Enamaled with light. The moon rises with the wind, And everything goes white. (p.115)

Örnek 2’de, yine yapıtta sıkça faydalanılan şiir türü anlatısının, bu sefer geleneksel bir versiyonu görülebilmektedir.

Tablo 3 : Örnek 3. Roman türü*Kaynak Metin**Erek Metin*

Bütün arkadaşlar bilirdi bulgur pilavı hikayesini. Sekiz yıl önceye ait bir hikaye: Süleyman'a verilmişti konuşup anlaşmak işi Kartallı Kazım'la Bulutsuz bir yaz günüydü. Yorulmuştu ve dehşetli acıkmıştı Süleyman Kazım'ın bahçesine vardığı zaman. Burda güneşin altında sebze bahçesi yeşil fasulya sırıklarının sessizliğiydi göz alabildiğine. Ve toprağın üzerinde ıslak su arklarıyla kırmızı domatesler. Kazım oturuyordu altında çardağın. (s.237)	All their friends knew about the bulgur pilaf. The story went back eight years: One cloudless summer day, Suleyman had been told to meet with Kazim. Suleyman was tired and ravenous By the time he got to Kazim's farm. In the morning sun, the vegetable field held the peace of green-bean poles as far as the eye could see, And red tomatoes with still-moist little runnels in the ground. (p.201)
--	---

Örnek 3, MİM'deki roman ögesine bir örnektir. Anlatı, roman biçimde aktarılmıştır.

Tablo 4: Örnek 4. Sinema-Senaryo Yöntemi*Kaynak Metin**Erek Metin*

Kampana Düdük. Hareket. (s.71)	Bells. Whistles. Departure. (p.56)
--------------------------------------	--

Örnek 4, yapıtta kullanılan senaryo-sinema teknikleri göstermektedir.

Tablo 5: Örnek 5. Destan türü*Kaynak Metin**Erek Metin*

Dağlarda tek tek ateşler yanıyordu. ve yıldızlar öyle ışıltılı, öyle ferahtılar ki şayak kalpaklı adam, nasıl ve ne zaman geleceğini bilmeden öcalıcı, güzel, rahat günlere inanıyordu ve gülen bıyıklarıyla duruyordu mavzerinin yanında Kocatepe'de, gözetleme yerinde...	Fires lit up the mountains here and there. And the stars were so bright, so light, so airy, that the man in the homespun cap believed in sweet and easy days of vindication without knowing how or when they would come, and with his smiling mustache he stood by his Mauser at the lookout point on Kojatepé.
Saat üç buçuk Halimur- Ayvalı hattı üzerinde, Manga mevziidedir. İzmirli Ali Onbaşı karanlıkta göz yordamıyla sanki onları bir daha hiç göremeyecekmiş gibi baktı manga efradına birer birer Sağda birinci nefer Sarışındı, ikincisi esmer, üçüncü kekemeydi fakat bölükte, Yoktu onun üzerine şarkı söyleyen. (s.228)	3:30 a.m. The squad is positioned on the Halimur- Ayvalı line. Corporal Ali from İzmir, his eyes feeling their way in the dark, looks at each of his squad members, as if he'll never see them again: the first soldier on the right is blond. the second dark, and the third stutters- but no one in the company can sing like him. (p. 193)

Örnek 5, yapıtta geçen destan anlatısının örnekleme. MİM'deki en öne çıkan destan, Nazım Hikmet'in Kuvay-i Milliye destanıdır.

Tablo 6: Örnek 6, Kronotop-1

Kaynak Metin	Erek Metin
<p>1-Adviye Hanım. An-asıl Kafkasyalı 1311'de kızamık 1318'de gelin oldu. (s.13)</p> <p>2- Burhan 1320'de rüştiyeyi bitirdi. Seferberlikte katırları askere aldılar. Üç kerre bedel verdi: 330'dan 34'e kadar.(s.133)</p>	<p>1-Adviye Hanum. Originally from the Caucasus She got measles in 1895 and married in 1902. (p.5)</p> <p>2- Burhan finished high school in 1904. During the Great War, the army commandeered the mules. From "14 to "18, he bought his way out of the service three times.</p>

Yukarıdaki örnekte, orijinal metindeki Hicri takvim ile verilen tarihlerin, çeviride Miladi takvim ile karşılandığını görmekteyiz.

Tablo 7: Örnek 7, Kronotop-2

Kaynak Metin	Erek Metin
<p>Evlendi. (331). Kocası Hariciyede Müfit Beydir. 1332-Viyana 35'te İstanbul'a döndüler. 1336-Paris 38'de Ankara'yı ziyaret Aynı yıl Berlin. Berlin'de dört sene. 926-Tokyo. Tokyo'da iki sene. Ankara'yı ziyaret, (1928). 929'da Roma'ya doğru. Akdeniz, Lloyd Triestino. Müfit Bey yolda sekteden öldü. İstanbul'a avdet. Cenaze merasimi. (gözyaşları ve beyaz eldivenli polisler arasında.). (s.148)</p>	<p>She got married. (1915). Her husband, Mufit Bey, was in the foreign service. 1916: Vienna In "19, they returned to Istanbul 1920: Paris "22: visit to Ankara The same year: Berlin. Four years in Berlin. 1926: Tokyo. Visit to Ankara. (1928). 1929: off to Rome. The Mediteraanean. Lloyd Triestino. En route, Mufit died of a stroke. Return to Istanbul. The funeral ceremony. (tears and White-glowed police). (p.124)</p>

Yukarıdaki örnekte, orijinal metindeki Hicri takvim ile verilen tarihlerin, çeviride Miladi takvim ile karşılandığını görmekteyiz.

Karakter Cazibe Hanım veya Jazibe Hanum ile ilgili kısımlar, Hicri takvimle anlatılırken 1926'dan itibaren, yeni miladi takvime göre tarihlendirilmeye başlanır. Bu tarih, tam da Yeni takvime geçildiği zamandır.

5. SONUÇ

Türkçe için çok önemli ve yenilikçi bir metin olan MİM, Nazım'ın da yapmak istediği biçimde tam bir mahşer yeri gibidir; veya Bakhtin'in deyişiyle bir karnaval ortamı yaratmıştır. Tüm eser boyu devam bir ana karakter yerine, 300'den fazla yapıtta görünen karakter; bu karakterlerin çok farklı coğrafyalardan ve sınıflardan gelmesi; tüm karakterlerin doğal bir biçimde kendi dillerini konuşması içerik olarak karnavalı, "az ya da çok tüm ortaçağ insanının katıldığı, yılın belli bir zamanında içinde yaşadıkları bir dünya" olarak tasvir eden Bakhtin'in kavramı ile örtüşmektedir (Bakhtin, 2005: s.33).

Yapıttaki karakter çeşitliliği ile ilgili Bakhtin (1984) de, *Kahramanın her şeyi yutan bilincinin yanına yazarın yerleştirebileceği yalnızca tek bir nesnel dünya vardır- kahramanla eşit haklara sahip başka bilinçlerin dünyası* şeklinde Nazım'ın kullandığı yöntemi destekler.

Biçim olarak yine bir karnavaldır metin. Şiir, roman, destan, sinema ve senaryodan türler ve yöntemler taşır bünyesinde, ancak net olarak hiç birine indirgenemez. Bakhtin de Nazım'ın yarattığı türü destekler biçimde metinde aktarılan ve yeniden üretilen her şeyin bir dil sistemine tabi olduğunu; ancak aynı zamanda her metnin tekil, benzersiz ve aktarılmaz bir nitelik taşıdığını ve tüm öneminin bundan kaynaklandığını belirtir (Bakhtin, 2001: s.337). Buna ek olarak Bakhtin, farklı türler arasındaki bağlantıları fark edebilmesinin ve her türün özgül niteliklerinin bulunup keşfedilmesi gerektiğini savunur. Türler değişik biçimlere girerler, evrim geçirirler ancak bir yandan da her zaman “geçmiş anımsarlar” (Bakhtin, 2001: s.3). Bakhtin bunu “edebiyatın karnavallaştırılması” biçiminde açıklamaktadır. Bu açıklama, Nazım'ın MİM'de bir araya getirdiği türlerle elde ettiği yeni metni nitelemektedir.

Şiir biraz daha fazla görülür yapıtta ancak şiiri bile bir karnavaldır. Geleneksel şiir anlatısıyla, yeni serbest ölçüsünü bir arada veren Nazım, zaman zaman karaktere veya mekâna göre şiirdeki tür tercihini değiştirmektedir. Karnaval kavramı, karakterlerin özgün dillerinin yansımaları hariç, Randy Blasing ve Mutlu Konuk tarafından çevrilen “Human Landscapes from my Country” adlı çeviride de çok benzer biçimde şekillenmiştir. Serbest ölçü, çok büyük ölçekte korunmuş; karakter adları erek kültür okuyucusunun anlayacağı şekilde yazılmıştır.

Zaman-mekânın, bir yapıta derinlik kazandırması şeklinde yorumlanabilecek kronotop kavramını çarpıcı örneklerini yapıtta görmek mümkündür. Özellikle, 1925'te değişen Yeni Türk takviminden önce belirtilen tüm tarihleri eski takvime göre yazmıştır. Örnek 6, çok somut bir örnektir buna. Karakter Cazibe Hanım veya Jazibe Hanum ile ilgili kısımlar, eski yani Hicri takvimle anlatılırken bir anda, 1926'dan itibaren, yeni miladi takvime göre tarihlendirilmeye başlanır. Bu da, tam değişikliğin olduğu zamana denk gelmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı resmi web sitesinde, “26 Aralık 1925'te çıkarılan bir kanunla, o zamana kadar kullanılmakta olan, Hicrî ve Rumî takvimlerin yerine Milâdî takvim kabul edildi, 1 Ocak 1926'dan itibaren de kullanılmaya başlandı.” şeklinde aktarılmaktadır Hicri takvimden (eski takvim) Miladi takvime geçiş zamanı. Örneğin, kronotop için çok çarpıcı ve açıklayıcı bir örnek olduğu düşüncesindeyiz çünkü zaman-uzam derinliğine göre, Türkiye coğrafyasına özgü çok spesifik durumlar da anlatılmıştır. 6. Örneğe bakınca, Cazibe Hanım'ın Osmanlı Devleti'ne doğduğunu, kronotop unsurunu göz önünde bulundurursak rahatça anlayabiliriz. Toplam 23 satırda, bir Cazibe Hanım'ın hayatını anlatıveren Nazım, bir yandan da kronotop gözlüğünden bakılınca Türk takvim devrimini açıkça örneklendirmektedir. Hatta Eco'nun betimlemesiyle bir örnek bu noktadan yola çıkarak 20. Yüzyıl Türkiye hakkında pek çok bilgi edinebilir (Eco, 1996). Ancak kronotopu çeviride görememekteyiz çünkü çeviri metinde, Hicri takvim, her zaman miladi takvime çevrilip aktarılmıştır. Bu, erek kültür okuyucusunun işini kolaylaştırır da, yukarı bahsettiğimiz özellikleri de doğal olarak göz ardı etmiş olur.

Özetleyecek olursak, Rus dilbimci ve filozof Mikhail Bakhtin'in yazındaki tek biçimli yapıtlara karşı çıkarak ortaya attığı karnaval kavramı, yakınlarına yazdığı mektuplardan açıkça görüldüğü kadarıyla benzer tercihlerle Türk yazar Nazım Hikmet Ran tarafından bilinçli olarak kullanılmıştır. Nazım gibi Bakhtin de yenilenmeyi savunmaktadır, karnavalı yeniden doğuş olarak görmektedir. Hapishaneden yazdığı mektuplarında sıkça belirttiği üzere, Nazım da kendini sürekli yenilemeyi hedef edinmiş, farklı farklı unsurları, tek metinde eritmeyi ustalıklı başarmıştır. Kronotop ile metnin ete kemiğe bürünüp anlam kazanması da yine Nazım tarafından ustaca tercih edilmiş bir yöntemdir. Heteroglossia gibi başka Bakhtin kavramlarına da Nazım tarafından tam karşılık gelecek örnekler verilse, bu çalışmada yalnızca karnaval ve kronotop odaklanılmıştır.

Nazım ve Bakhtin, aynı yıllarda, Rusya'da yaşamış olsalar da muhtemelen bir birlerinden pek haberdar değillerdi. Ancak en azından benzer unsurlara karşı çıkan; yapıtında mahşer-i cümbüş yaratmayı hedefleyen bir sanatçı ve karnaval kuramını ortaya atan bir filolog, bilinçli olarak birbirlerini seçselerdi sonuç çok farklı olmazdı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- Bezirci, A. (1996). Nazım Hikmet. Çınar Yayınları, İstanbul.
- Babayev, E. (1976). Yaşamı ve Yapıtlarıyla Nazım Hikmet., Cem Yayınevi, İstanbul.
- Hikmet, N. (2015). *Kemal Tahir'e Mapushaneden Mektuplar*, İstanbul: İthaki Yayınları
- Bahtin, M.M. (1984). *Rabelais and His World*. Indiana University Press. ISBN 978-0-253-20341-0. Erişim tarihi: 6 Ocak 2013.
- Bakhtin, M.M. (1984). *Problems of Dostoevsky's Poetics* , (C. Emerson Çev) Minnesota: University of Minnesota Press.
- Bakhtin, M.M. (2001). *Karnavaldan Romana Edebiyat Teorisinden Dil Felsefesine Seçme Yazılar*. (C. Soydemir, Çev), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bakhtin, M. M., & Voloşinov, V. N. (2001). Marksizm ve dil felsefesi, Ayrıntı.Yayınları, İstanbul.
- Bakhtin, M. M. (2005). *Sanat ve sorumluluk: İlk felsefi denemeler =Art and answerability:early philosophical essays*. (C. Soydemir, Çev). Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Baetens, J. (2001). *The graphic novel.*: Leuven University Press, Louvain, Belgium
- Bialostosky, D. H. (2016). *Mikhail Bakhtin: Rhetoric, poetics, dialogics, rhetoricality.*: Parlor Press, Anderson, SC.
- Brandist, C. (2011). *Bakhtin ve Çevresi*. Doğu-Batı Yayınları.
- Clark, K., Holquist, M., & Pellizzi, F. (1991). *Michail Bachtin*. Il Mulino. Bologna.
- Clark, K., Holquist, M., & Guinsburg, J. (1998). *Mikhail Bakhtin*. São Paulo: Perspectiva.
- Davis, P. (2000). *Gösterimlerin Çözümlemesi*, Dost Kitabevi, Ankara.
- Gökalp- Alparlan, G. (2007). *Metinlerarası İlişkiler ve Gılgamış Destanı'nın Çağdaş Yorumları*. Multilingual, İstanbul.
- Eco, U. (1996). *Anlatı Ormanında Altı Gezinti*. Can Yayınları, İstanbul.
- Fırınçioğulları, S. (2016). *Mikhail Bakhtin ve Romannın Sosyolojisi*. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 54. Kırgızistan
- Hikmet, N (2015). *Kemal Tahir'e Mapushaneden Mektuplar.*: İthaki Yayınları, İstanbul.
- Heath, M. J. (1996). *Rabelais. Tempe: Medieval & Renaissance texts & studies*.
- Hikmet, N (2016). *Cezaevinden Memet Fuat'a Mektuplar*, Sözcükler Yayınları, İstanbul.
- Hikmet, N. (2016). *Piraye'ye Mektuplar*. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- Hikmet, N. (2016). *Bütün Şiirleri*, Yapı Kredi Yayınları. (12. Basım), İstanbul.
- Gardiner, M. (2003). *Mikhail Bakhtin*, SAGE Publications, London.
- Karaveli, O. (2002). *Tanıdığım Nazım Hikmet*, Doğan Kitapevi, İstanbul.
- Kristeva, J. (1974). *Revolution in Poetic Language*. (Çev. Margaret Waller) Comlumbia University Press, New York.
- Kıvılcımlı, H (1974). *Diyalektik Materyalizm, Tarih ve Devrim* Yayınevi, İstanbul.
- Morson, G. S., & Emerson, C. (1990). *Mikhail Bakhtin: Creation of a prosaics*. Stanford Univ. Pr., Stanford, CA.

SÖZEN, M . (2013). Bakhtın'ın Romanda Kronotop Kavramı ve Sinema. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 1 (2), 0-0. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/akdenizsanat/issue/27687/291878>

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2007). Türk Dil Kurumu Yayınları. Ankara.

Takvim, saat ve ölçülerde değişiklik.
http://www.meb.gov.tr/belirligunler/10kasim/inkilaplari/toplumsal/takvim_saat.htm. Erişim

Tarihi: 2 Mayıs 2019

Todorov, C. (n.d.). Mikhail Bakhtin.

